

УДК 8 (072)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-213-217

КРИЧУН Людмила –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-2520-7269>
e-mail: krychun.l@gmail.com

БОЙКО Вікторія –

доктор філософії
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6340-2350>
e-mail: viktoria1703@gmail.com

ШТРИХИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ: МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ НАПРЯМ

У статті розглянуто проблему розвитку критичного мислення як однієї з ключових компетентностей сучасного учня в умовах глобалізаційних викликів, соціально-економічних трансформацій та нестабільного освітнього процесу в Україні. Визначено, що критичне мислення, започатковане в педагогічній традиції Дж. Дьюї та розвинене в працях М. Ліпмана, у другій половині XX століття стало провідним освітнім концептом, спрямованим на трансформацію освітнього процесу з пасивного засвоєння знань на формування автономної, самостійно мислячої та соціально відповідальної особистості.

У публікації здійснено аналіз вітчизняних наукових досліджень, простежено адаптацію світових здобутків до специфіки української школи. Узагальнено теоретичне підґрунтя поняття «критичне мислення» у трактуванні зарубіжних та українських дослідників, підкреслено його значення в системі компетенцій XXI століття.

Визначено, що розвиток критичного мислення на уроках української мови та літератури є одним із стратегічних напрямів модернізації національної школи, оскільки забезпечує інтеграцію освітнього процесу з реальними життєвими потребами учнів, формує їхню готовність до прийняття рішень в умовах невизначеності та сприяє становленню особистостей, здатних ефективно функціонувати в інформаційному суспільстві.

У науковій розвідці зазначено, що впровадження прийомів технології критичного мислення на уроках української літератури сприятиме глибшому осмисленню художніх текстів, формуванню особистісної читацької мотивації та розвитку умінь аналізувати й інтерпретувати твори крізь призму світоглядного контексту. А на уроках української мови критичне мислення забезпечуватиме не тільки засвоєння знань, а й розвиток комунікативної компетентності, гнучкості мислення та інтелектуальної самостійності, що відповідає вимогам сучасної освіти та суспільним запитам.

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, критичне мислення, освітні компетентності, методика навчання української мови та літератури.

KRYCHUN Liudmyla –

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology and Journalism
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-2520-7269>
e-mail: krychun.l@gmail.com

BOIKO Viktoria –

Doctor of Philosophy
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6340-2350>
e-mail: viktoria1703@gmail.com

KEY POINTS FOR IMPLEMENTING CRITICAL THINKING TECHNOLOGY: LANGUAGE AND LITERATURE

The article discusses the problem of developing critical thinking as one of the key competencies of modern students in the context of globalisation challenges, socio-economic transformations and an unstable educational process in Ukraine. It is determined that critical thinking, initiated in the pedagogical tradition of J. Dewey and developed in the works of M. Lipman, became a leading educational concept in the second half of the 20th century, aimed at transforming the educational process from passive acquisition of knowledge to the formation of an autonomous, independently thinking and socially responsible personality.

The publication analyses domestic scientific research and traces the adaptation of global achievements to the specifics of Ukrainian schools. It summarises the theoretical basis of the concept of 'critical thinking' as interpreted by foreign and Ukrainian researchers and emphasises its importance in the system of 21st-century competencies.

It has been determined that the development of critical thinking in Ukrainian language and literature classes is one of the strategic directions for the modernisation of national schools, as it ensures the integration of the educational process with the real-life needs of students, shapes their readiness to make decisions in conditions of uncertainty, and contributes to the formation of individuals capable of functioning effectively in an information society.

The research indicates that the introduction of critical thinking techniques in Ukrainian literature classes will contribute to a deeper understanding of literary texts, the formation of personal reading motivation, and the development of skills to analyse and interpret works through the prism of worldview context. In Ukrainian language classes, critical thinking will ensure not only the acquisition of knowledge,

but also the development of communicative competence, flexibility of thinking and intellectual independence, which meets the requirements of modern education and social demands.

Key words: innovative pedagogical technologies, critical thinking, educational competencies, methods of teaching Ukrainian language and literature.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах динамічних соціально-економічних трансформацій та глобалізаційних викликів у сучасному суспільстві система освіти набуває критично важливого значення. Вона є фундаментальним державотворчим пріоритетом та ключовим інструментом формування конкурентоспроможних особистостей, здатних ефективно адаптуватися до мінливих реалій. Особливо гостро це питання постає перед Україною, де поточні геополітичні виклики та постійні переривання освітнього процесу, спричинені повітряними тривогами, вимагають переосмислення традиційних підходів до навчання. Виникає нагальна потреба у впровадженні інноваційних педагогічних технологій, зокрема технології критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні концепція критичного мислення набула поширення в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. У вітчизняних наукових працях В. Козири, О. Пометун, П. Сауха, С. Терно, О. Тягла, О. Чуби та ін. здійснено акцент на адаптації світового досвіду до специфіки української освітньої системи, розробку ефективних методів та прийомів, що сприяють формуванню критичного мислення в учнів.

Метою нашої наукової розвідки є репрезентація й аналіз методичних пропозицій щодо реалізації технології критичного мислення на окремих уроках української мови та літератури в 10 класі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція критичного мислення (critical thinking) як освітньої новачки сформувалася у США в другій половині ХХ століття і була відповіддю на виклики нового інформаційного суспільства, де традиційні підходи до навчання перестали бути ефективними. Її теоретичним підґрунтям стали ідеї американського філософа та педагога Дж. Дьюї, який наголошував на важливості мислення як активного процесу. Професор Колумбійського університету М. Ліпман систематизував погляди попередника, і в 1987 році заснував Інститут Критичного мислення при Монтклерському коледжі (США).

Ключовим постулатом концепції критичного мислення стала зміна вектора освіти від традиційної парадигми, зосередженої на пасивному накопиченні знань, до розуміння навчання як інструменту формування унікальної й самодостатньої особистості. Освіта стала не кінцевою метою, а лише початком безперервного шляху самопізнання та саморозвитку.

Тлумачення поняття «критичне мислення» базується на визначенні Дж. Дьюї як активного, наполегливого та ретельного розгляду людиною власних переконань, поглядів або певних знань з урахуванням підстав, на яких вони ґрунтуються, та подальших висновків, які вони дозволяють зробити [6, с. 9].

У нашій публікації дотримуємось поглядів О. Пометун, яка в широкому розумінні тлумачить критичне мислення як комплексне поняття, що «поєднує способи розумової діяльності, певні ціннісні установки та моральні якості і відповідні моделі поведінки, надзвичайно значущі для сучасної людини і суспільства якості, як-от: відкритість, відповідальність, чесність, інтелектуальна сміливість, толерантність і багато інших» [3, с. 12].

Погоджуємося з думкою О. Тягла стосовно того, що феномен критичного мислення «потрібно вивчати і осмислювати як один із суттєвих елементів складніших утворень – мислення вищого порядку, сукупності серцевинних для праці вмінь тощо» [5, с. 240]. На думку дослідника, критичне мислення є «тією життєздатною перспективою розвитку «науки мислити», яка на початку ХХІ століття відповідає умовам ефективної життєдіяльності людини інформаційного суспільства» [4, с. 31]. А ще вчений вважає, що імплементація критичного мислення у специфіку національного менталітету на початку ХХІ століття стане визначальним чинником досягнення Україною паритету з освітніми системами провідних держав. Цей прогноз знайшов своє підтвердження в тому, що з 2018 року наша держава бере участь у міжнародному дослідженні якості освіти PISA (Programme for International Student Assessment) [2]. На наш погляд, ефективне проведення PISA-2022 під час ракетних обстрілів та блекаутів стало не тільки символом стійкості, але й емпіричним доведенням функційності освітньої системи, здатної формувати особистостей, які ефективно адаптуються та приймають рішення в екстремальних умовах.

Сьогодні критичне мислення визначається однією з основних навичок ХХІ століття. Воно є ключовим у системі компетенцій «4К», що охоплює ще й креативність, комунікацію та колаборацію. Ця модель, набувши глобального визнання, була інтегрована в методологію PISA з 2015 року.

Програма з української літератури для 10 класу передбачає вивчення художнього доробку письменників у межах широкого літературного спектру – від реалізму до модернізму. При цьому окремі художні твори значні за обсягом, що в поєднанні з перенасиченням шкільних підручників описовим матеріалом призводить до зниження мотивації учнів до читання. У зв'язку з цим актуалізується потреба використання на уроках, зокрема, української літератури методів і прийомів розвитку критичного мислення, які сприятимуть формуванню стійкої читацької зацікавленості та поглибленому осмисленню української класики.

Розгляньмо застосування цього підходу на прикладі фрагментів вивчення новели О. Кобилянської «Impromptu phantasie» («Фантазія-експромт»), у якій ідеться про становлення цілеспрямованої й цілісної особистості.

Безумовно, у контексті вивчення творчості О. Кобилянської, відомої своїми феміністичними поглядами, доцільно акцентувати увагу десятикласників на світоглядній позиції письменниці. Тому ефективно було б порушити проблемне питання на кшталт: Як ви думаєте, що могло означати бути феміністкою для жінки 19 століття? Ми працюємо із старшокласниками, і тому учні вже можуть самостійно оцінювати власні погляди, порівнювати їх із суспільними, а також зіставляти ці позиції в різні часові зрізи.

Оскільки наразі система освіти тяжіє до встановлення зв'язку між літературним текстом і життям, то пропонуємо розглянути становлення особистості героїні нарису О. Кобилянської «Impromptu phantasie». Застосуємо відомий усім прийом евристичної бесіди, у ході якої не тільки пропрацьовуватиметься текст твору, а й формуватиметься оцінка здобувачами освіти шляхів розвитку/становлення внутрішнього Я героїні твору. Пам'ятаємо, що якраз підлітковий вік є ключовим етапом у формуванні особистості, тому цей аспект може стати потужним мотиваційним фактором для учнів.

Ось низка запитань для евристичної бесіди, спрямованої одночасно і на роботу з текстом, і на розвиток критичного мислення десятикласників:

- Пригадайте, яку людину вважають особистістю?
- У якому віці людина стає особистістю?
- Знайдіть у тексті цитату й зачитайте її про те, як лірична героїня описує себе в дитинстві? (Прогнозована відповідь: «Ніжна, вразлива, немов мімоза, з сумовитими очима... бувала знов пристрасною, глибоко зворушеною істотою, що нагадує молодих арабських коней» [1, с. 26]).
- Підтвердіть цитатою з тексту відповідь на запитання: Чи проявлялися в неї в дитинстві риси цілеспрямованості? (Прогнозована відповідь: «Одного понурого полудня, коли небозвід прибрався у грізні хмари, пустилася вона в дорогу до міста по наперсток. В дорозі напала її буря, обернула парасоль сподом наверх, зірвала капелюх аж на карк, однак вона, з личком аж мокрим від дощу, *прямувала сміло і відважно до своєї мети*» [1, с. 26]).
- Що, на вашу думку, означали відчуття ліричної героїні під час канікул, коли вона була у діда і баби: «Вона бачила образи в тонах, відчувала образи в тонах, переживала в уяві з'явища, котрі творила сама: казкові, фантастичні, неможливі, і плакала з смутку невиясненого...» [1, с. 27]. (Прогнозована відповідь: почав формуватися її мистецький хист – бачила світ в образах).
- Що означає епізод, коли лірична героїня упіймала коня: «Неначе мала кітка, закралася вона хильцем до розвішеної звірини, і в хвилі, коли та знов паслась спокійно, вхопила її незаметно за уздечку» [1, с. 28]. (Прогнозована відповідь: сила фізична і духовна).
- Чи має кінь якесь символічне значення? Проаналізуйте цитату: «Кленучи та відказуючи, бігали парубки по полях, розстелених поза домом та городом, і старались піймати жеребця, котрий не

давався їм зловити, котрий кпив собі з них і немовбито жартував з ними» [1, с. 27]. (Прогнозована відповідь: Кінь асоціюється з ліричною героїнею. Вона неприступна, бриклива і дуже прискіплива до людей).

- Чому в нарисі повторюється фраза: «Завсіди пригадують мені се торжественні, поважні звуки дзвонів» [1, с. 27]. (Прогнозована відповідь: особливе чуття музики).

- Як ще лірична героїня проявляє своє особливе ставлення до музики? Зверніть увагу на назву твору. (Прогнозована відповідь: «Impromptu phantasie» – назва музичного твору Ф. Шопена).

- У який момент лірична героїня зрозуміла це особливе ставлення? (Прогнозована відповідь: коли почула гру на фортепіано).

- Як себе описує лірична героїня вже в дорослому віці? (Прогнозована відповідь: «Коли виросла, була майже гарна» [1, с. 30]. «Вона любила чи одного, пристрасно, з пожертвуванням, майже з божевільною любов'ю, однак вона була віроломна натура, – значить, не любила нікого довго. Вона й не подобалася довго мужчинам; її не бажав ніякий мужчина за жінку. Вона була розумна, дотепна, незвичайно багата натура. Займалась малярством, писала, старалась усіма силами заспокоїти в собі ненаситну жадобу краси» [1, с. 30]).

- Які риси характеру ліричної героїні дозволяють порівняти її з музикою?

- То як ми можемо охарактеризувати ліричну героїню як особистість?

- Чи вважаєте ви себе особистостями?

Аргументуйте свою думку.

Окрім уроків української літератури, критичне мислення можна і варто розвивати на заняттях з української мови. Ми переконані, що в процесі вивчення української мови в 10 класі ця технологія набуває особливої актуальності, адже вона сприятиме формуванню в учнів аналітичних умінь та здатності до інтерпретації мовних явищ у широкому культурному й світоглядному контексті.

Розглянемо один із варіантів розвитку критичного мислення на уроці української мови під час опанування теми «Мовленнєва ситуація. Елементи мовленнєвої ситуації (мовець (адресат), слухач (аудиторія), предмет мовлення, умови успішного спілкування)». Нам видається, що на такому уроці було б доцільно осучаснити афоризми Григорія Сковороди, адже молоде покоління часто думає, що ті вислови були актуальними в далекі часи, і вивчати їх сучасним учням не варто. Пропонуємо опрацювати такі крилаті вислови відомого філософа й мудреця: 1) «Не шукай щастя за морем»; 2) «Чи не дивина, що один у багатстві бідний, а інший у бідності багатий?»; 3) «Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає, і нехтуємо тим, що є, так ніби минуле зможе вернутись назад, або напевно мусить здійснитися сподіване».

Пропонуємо змодельовати навчальну ситуацію в контексті розвитку не тільки технології критичного мислення, а й комунікативної компетентності здобувачів освіти. Клас розподіляється за

такими ролями: мовець, аналітики й опоненти. Мовець постає активним інтерпретатором культурної спадщини, а слухачі виконують дві взаємодоповнювальні ролі – аналітика та опонента. Аналітик уважно осмислює зміст і форму висловлювання. Він оцінює рівень аргументації мовця, якість добору мовних засобів та збереження смислу висловлювання. Завдання опонента полягає в тому, щоб виявити слабкі місця в інтерпретації, висловити контраргументи. Такий підхід зумовлює дискусійність процесу навчання, сприяє розвитку критичного мислення та формує вміння не тільки захищати власну позицію, але й визнавати вагомість аргументів інших, що стимулює гнучкість мислення.

Візьмемо до прикладу афоризм «Не шукай щастя за морем».

Мовець: афоризм можна інтерпретувати буквально так: людина не має потреби вирушати далеко, щоб знайти те, чого прагне, адже щастя – це гармонія у власній душі, а не в чужих і недосяжних просторах. І немає нічого дивного в тому, що сьогодні цей афоризм є напрочуд актуальним. В умовах сучасних глобалізаційних процесів молодь постійно перебуває під впливом чужих культурних та соціальних трендів, але, досягаючи певних зовнішніх успіхів, відчуває лише короткотривале щастя, яке при цьому все більше віддаляється від гармонії у власній душі. Для сучасної молоді цей вислів можна перефразувати так: «щастя не в тому, щоб постійно гнатися за трендами, воно в стосунках з близькими, у формуванні власних мрій та життєвих орієнтирів й у внутрішньому спокої».

Аналітик: зміст висловлювання має чітку спрямованість. Форма викладу поєднує в собі інтерпретацію афоризму та сучасні приклади. Рівень аргументації є достатньо переконливим, хоч не підкріплений конкретними прикладами. Добір мовних засобів якісний, бо мовець використовує зрозумілі комунікативні конструкції. При цьому недостатня аргументація може викликати сумніви, якими поділяться опоненти.

Опоненти: сумнівною видається теза про те, що щастя поруч. А якщо людина живе у складних умовах? Чи можна сказати, що вона знайде щастя тільки в собі? У такому разі афоризм видається ідеалістичним. Можна посперечатися із уже згаданою тезою, адже часто зміна місця, подорож, новий досвід справді допомагають людині відчутися себе щасливішою. Можливо, іноді щастя потрібно шукати за межами власного дому? Також виникає питання, чому сучасна інтерпретація афоризму зосереджена на внутрішньому світі людини, а не враховує соціальні чи економічні фактори, які теж впливають на її благополуччя?

Обговорення важливо аргументовано підсумувати, давши учням чітке розуміння того, що зовнішні фактори складають ліву частку благополуччя кожної людини, однак щастя не варто ототожнювати із зовнішніми благами, адже воно ґрунтується на внутрішній силі конкретної особистості, гармонії людини із собою та зовнішнім світом.

Така форма роботи формує не тільки розуміння основних положень теми, а й розвиває практичні навички критичного аналізу, аргументації та комунікативної гнучкості, що є необхідними в реальних життєвих умовах.

Висновки та перспективи подальших розвідок напреду. У сучасних освітніх реаліях критичне мислення стає однією з ключових компетентностей, без оволодіння якою неможливий розвиток особистості, здатної діяти в умовах невизначеності, інформаційного перенавантаження та соціальних трансформацій. Дослідження науковців підтверджують, що формування критичного мислення забезпечує не тільки інтелектуальну автономію, а й розвиток етичних якостей, відповідальності й толерантності, які є визначальними у становленні демократичного суспільства.

Упровадження технології критичного мислення в процес вивчення української мови та літератури забезпечує інтеграцію життєвого досвіду учнів та набутих компетентностей, сприяє розвитку комунікативної гнучкості та інтелектуальної самостійності, що відповідає завданням освіти в умовах загальних глобалізаційних викликів та євроінтеграції України.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці цілісної методики інтегрованого застосування технології критичного мислення на уроках української мови та літератури з урахуванням вікових особливостей учнів і сучасних освітніх викликів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кобилянська О. Зібрання творів у 2 томах. Том 1. Київ : Видавництво «Дніпро». 1988. 541 с.
2. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / кол. авт. : Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакулєнко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горюх та ін. ; за ред. В. Терещенка та І. Клименко ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2023. 395 с.
3. Пометун О., Гупан Н. Методика розвитку критичного мислення учнів ліцею на уроках історії: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 250 с.
4. Тягло О. В. Критичне мислення – сучасна освітня інновація. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2002. Спец. вип. С. 29–35.
5. Тягло О. В. Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі. *Філософія освіти*. 2017. № 2. С. 240–257.
6. Dewey John. *How we think*. Boston – New York – Chicago : D. C. Heath & CO. 1910. 224 p.

REFERENCES

1. Kobylanska, O. (1988). *Zibrannia tvoriv u 2 tomakh* [A collection of works in two volumes]. Tom 1. Kyiv : Vydavnytstvo «Dnipro». 541 s. [in Ukrainian]
2. Natsionalnyi zvit za rezul'tatamy mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2022 (2023). [National report on the results of the PISA-2022 international study on the quality of education] / kol. avt. : H. Bychko (osn. avtor), T. Vakulenko, T. Lisova, M. Mazorchuk, V. Tereshchenko, S. Rakov, V. Horokh ta in. ; za red. V. Tereshchenka ta I. Klymenko ; Ukrainnyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Kyiv. 395 s. [in Ukrainian]
3. Pometun, O., Hupan, N. (2021). *Metodyka rozvytku krytychnoho myslennia uchniv litseiu na urokakh istorii:*

metodychnyi posibnyk [Methods for developing critical thinking in high school students during history lessons: a methodological guide]. Kyiv: KONVI PRINT. 250 s. [in Ukrainian]

4. Tiahlo, O. V. (2002). Krytychne myslennia – suchasna osvithnia innovatsiia. [Critical thinking is a modern educational innovation]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Spets. vyp. S. 29–35. [in Ukrainian]

5. Tiahlo, O. V. (2017). Dosvid zasvoiennia krytychnoho myslennia v ukrainiskii vyshchii shkoli [Experience of critical thinking acquisition in Ukrainian higher education]. Filosofiia osvity. № 2. S. 240–257. [in Ukrainian]

6. Dewey, John. (1910). How we think. Boston – New York – Chicago : D. C. Heath & CO. 224 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КРИЧУН Людмила – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: штрихи до реалізації технології критичного мислення: мовно-літературний напрям.

БОЙКО Вікторія – доктор філософії Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: штрихи до реалізації технології критичного мислення: мовно-літературний напрям.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KRYCHUN Liudmyla – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology and Journalism Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: key points for implementing critical thinking technology: language and literature.

BOIKO Viktoriia – Doctor of Philosophy Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: key points for implementing critical thinking technology: language and literature.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2025 р.

Стаття прийнята до друку 26.07.2025 р.

УДК 378:621.007.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-217-222

ЛЕЛЕКА Тетяна –

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6134-4435>

e-mail: tleleka@ukr.net

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

На початку XXI століття підходи до викладання іноземних мов зазнали змін. Головною метою є формування комунікативних компетентностей у здобувачів вищої освіти з урахуванням комунікативних умінь. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розкриття механізмів навчання граматичного матеріалу з позиції його комунікативної спрямованості. Усе базується на мовних знаннях, необхідних для опанування мовної структури. Студенти повинні навчитися спілкуватися іноземною мовою в реальних життєвих ситуаціях і швидко реагувати на репліки іноземною мовою.

Метою дослідження є аналіз існуючих підходів до викладання граматичного матеріалу, а також опис основних аспектів комунікативної граматики.

Розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності неможливий без засвоєння граматичного матеріалу, оскільки мовлення має бути правильним. У контексті сучасних підходів актуальним є питання пошуку нових методів вивчення граматики. Ефективним вважається вивчення граматичного матеріалу з комунікативною спрямованістю, коли студенти розуміють структуру мови й починають використовувати ініціативні конструкції у власних висловлюваннях.

Дедуктивний та індуктивний підходи до вивчення граматики є поширеними, коли студенти або вивчають правило, а потім застосовують його в реченні; або аналізують приклади з подальшим усвідомленням правила. Таким чином, вибір методу залежить від багатьох факторів, таких як вік студентів, кількість часу, відведеного на вивчення матеріалу, та мети навчання. Ефективним способом вивчення граматичної структури є комунікативна ситуація, створена викладачем, щоб студенти відчули необхідність використовувати конкретну граматичну конструкцію і зрозуміли її значення.

Комунікативний метод починається зі сприймання інформації, тренування та самостійного використання вивченого в різноманітних комунікативних ситуаціях. На різних етапах граматичні вправи з комунікативною спрямованістю супроводжуються мовленнєвими завданнями в реальних ситуаціях. Крім того, мовлення студентів має імітувати справжню комунікацію. Уведення граматичних структур повинно бути природним, щоб студенти усвідомлювали їх важливість у формуванні моделей спілкування.

Оцінювання рівня сформованості граматичних навичок здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання комунікативної компетентності.

Ключові слова: граматика, комунікативний метод, комунікативна компетентність, мовна структура, комунікативна ситуація.

LELEKA Tetiana –

Candidate of Philological Sciences/PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Translation, Applied and General Linguistics of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6134-4435>
e-mail: tleleka@ukr.net